

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
ФАКУЛТЕТ „СЛАВЯНСКИ ФИЛОЛОГИИ”
КАТЕДРА „КИРИЛОМЕТОДИЕВИСТИКА”

УТВЪРЖДАВАМ: .....

Декан:

Доц. д-р Бойко Пенчев

УЧЕБНА ПРОГРАМА
ЗА СИД НА ТЕМА

АРХЕОГРАФИЯ И ЕТНОЛОГИЯ

**(Практическо изследване на старопечатни книги и ръкописни бележки от
църковни библиотеки, обществени и частни сбирки)**

Време на провеждане:

Зимен семестър на учебната 2018–2019 г.

Хорариум:

15 седмици x 2 часа; общо 30 часа

Преподаватели:

дфн Росен Росенов Малчев

доц. д-р Константин Звездомиров Рангочев

СОФИЯ

2018 г.

АНОТАЦИЯ НА СВОБОДНО ИЗБИРАЕМАТА ДИСЦИПЛИНА
„АРХЕОГРАФИЯ И ЕТНОЛОГИЯ
(Практическо изследване на старопечатни книги и ръкописни бележки от
църковни библиотеки, обществени и частни сбирки)“

Предлаганият СИД представлява академично продължение на научно-приложния проект „Описване, документиране и предписание за съхранение на книжовното ръкописно и старопечатно черковнославянско, гръцко и новобългарско наследство в православните храмове на Самоковската духовна околия“, по който в периода 2011–2017 г. бяха изследвани библиотеките на повече от 20 енорийски църкви. Целта е студентите, които се запишат за участие, да добият практически умения за археографско описание на старопечатни издания, като същевременно изучат, осъзнаят и осмислят от културологична гледна точка етноложкия контекст на създаването, обогатяването и употребата на църковните сбирки като процес на духовно и социокултурно взаимодействие между свещеническата институция и мирянските, фолклорни по тип общности.

През зимния семестър на академичната 2018–2019 г. практическата археографска работа ще се извърши в библиотеката на софийския храм „Св. Богородица – Животворен източник“ – кв. Подуене, със съгласието и благословията на неговия предстоятел – о. Симеон.

Важни понятия в тематичното направление на СИД са „културно пространство“, „археографско описание“, „филологически анализ“, „етноложки контекст“, „социокултурен метод на изследване“, „църковна библиотека“, „органична сбирка“, „ръкописна вложка“, „ръкописна бележка (приписка)“ и др.

СЪДЪРЖАНИЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

1. Православното културно пространство в българските земи – генезис, историческо развитие, съвременно състояние, цивилизационно значение.
2 часа.
2. Средища на религиозната и културно-просветна дейност на християнството – манастири, храмове, центрове на църковната власт.
2 часа.
3. Православната енория през османската епоха и след Освобождението до 1900 г. – история, функции, структура, управление, членове.
2 часа.
4. Зараждане, място и функция на енорийската библиотека със старопечатни книги в духовния живот на енорията (село, град).
2 часа.
5. Създаване на енорийска библиотека. Поклоннически пътувания, маршрути, монаси-таксидиоти, дарения от миряни, целенасочени покупки от свещеници и църковното настоятелство.
2 часа.
6. Структура на енорийската библиотека. 1. Книги за извършване на религиозните треби: евангелие, апостол, часослов, псалтир, паримийник, минеи, октоих, триод (постен и цветен), пентикостар, требник, служебник, молитвеник, ирмологий, типик, жития на светиите; 2. Периодични и неперидични издания със светска и религиозна тематика; 3. Служебни документи.
2 часа.
7. Старопечатната книга като произведение на приложното изкуство – обков, дървени и кожени корици, закопчалки, литографии, иконографски образи и пр. Подвързване и подвързвачески техники, ателиета.
2 часа.
8. Ръкописните бележки (приписките) – историята на социума и „малкия човек” в тока на природните и обществените събития. Филологически и етнологически аспекти на проблема.
2 часа.

9. Етноложки контекст на енорийския храм и неговата църковна библиотека. Взаимоотношения между свещеническата институция и мирянската общност. Мирянската общност – равноправен участник в създаването, обогатяването и употребата на библиотеката
2 часа.
10. Други документи, създавани, попълвани и съхранявани в енорийския храм – свидетелства за църковния живот в енорията. Кондики, регистри на ражданията и умираанията, кръщелни и венчални свидетелства, дневници на свещеническото братство, счетоводни и материални книги и др.
2 часа.
11. Практическа работа за археографското описание на старопечатните книги в църковна библиотека. Цели, методи, начини, алгоритъм, работни документи, очаквани резултати. Създаване на паспорт на старопечатна книга – година и място на издаване, вид и размер на книжното тяло и корицата, хартия, брой листи, вид на номерацията, ръкописни бележки и др. – практическо занятие. 5 часа.
12. Инвентирание, класифициране и подреждане на църковна библиотека. Създаване на обобщаваща таблица и системен опис за нуждите на научната общност, църковното настоятелство и предстоятеля на храма – практическо занятие.
5 часа.

ПРЕПОДАВАТЕЛИ: .....

(дфн Росен Р. Малчев)

.....

(доц. д-р Константин Рангочев)

РЪКОВОДИТЕЛ НА КАТЕДРАТА: .....

(проф. дфн Анна-Мария Тотоманова)